

Pandemi och Ukrainakrig ger dubbel ekonomisk chock

De ekonomiska utsikterna är på väg att bli sämre, både i Sverige och andra länder. Konjunkturer dämpas och tillväxten avtar. Den höga inflationen tvingar samtidigt fram en höjning av räntorna, skriver ATLS marknadskronikör Johan Schück.

Världen har på senare tid drabbats av en dubbel ekonomisk chock. För drygt två år sedan kom pandemin som ännu inte är avslutad, utan fortfarande har stor påverkan i bland annat Kina. I februari gick Ryssland till angrepp mot Ukraina, vilket medförde energibrist och en brant uppgång i inflationen.

Ekonomi står inte centrum i någotdera av fallen. Men det hindrar inte att de ekonomiska följderna blir mycket omfattande, både globalt och för enskilda länder.

Första chocken: pandemin

Pandemins värsta period var ur ekonomisk synpunkt första halvåret 2020, när situationen verkade oöverskådlig och normala förbindelser upphörde. Ekonomi tycktes då gå in i en djup depression som, dessbättre, kunde avvärras genom massiva krisåtgärder av regeringar och centralbanker.

I Sverige gjorde regeringen tillsammans med riksdagen stora insatser. Samma gäller Riksbanken och andra finansiella myndigheter, liksom privata företag. Även från fackligt håll bidrog man, bland annat genom att planerade lönehöjningar sköts upp till en senare tidpunkt.

Vägen ut ur pandemin har varit lång, men ekonomin repade sig ändå snabbt. Under 2021 började en återhämtning som fortsatte 2022. Sverige tillhör de länder som kom i gång ganska snabbt, även om uppgången försvårades av problem på världsmarknaden.

Ett av de största bekymren var bristen på råvaror och halvfabrikat såsom halvledare. Transporterna fungerade inte när det plötsligt blev stor efterfrågan på lastfartyg. För många företag, exempelvis inom fordonsindustrin, blev det därför omöjligt att hålla i gång produktionen.

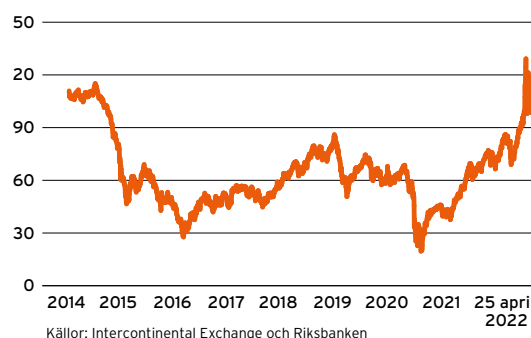
Inflationen, som ditills hade varit låg, började stiga. Från början gällde det främst priserna på energi, men efter hand spred sig prisuppgången till allt fler områden. Det gjorde att en del centralbanker började höja sina räntor.

Andra chocken: Ukrainakriget

Rysslands invasion av Ukraina inleddes i februari 2022, då ekonomin i de flesta länder hade återhämtat sig. Men den ekonomiska uppgången hade inte hunnit så långt och man hoppades på en mer uthållig högkonjunktur. Verkligheten

Världsmarknadspris på råolja

Brent, US Dollar per fat

Leveranstider för råvaror, index

Johan Schück är expert på makroekonomi.

Hans marknadskronikor publiceras exklusivt för ATLS prenumeranter på ATL.nu en gång i månaden.

blev dock en helt annan.

Kriget har givetvis drabbat Ukraina hårdast, både mänskligt och ekonomiskt. Även Ryssland har påverkats allt mer av isolering och sanktioner. Men även i Europa har följderna blivit kännbara, främst genom kraftigt höjda energipriser som lett till förvärrad inflation.

De kraftigt stigande priserna har gjort det nödvändigt för allt fler av centralbankerna att reagera. De har börjat höja sina räntor, som i flera fall varit mycket låga. Men det viktigaste är ändå inte de räntehöjningar som har inträffat, utan de som förväntas längre fram.

Stigande ränteförväntningar bidrar även till att driva upp marknadsräntorna. Hushållen får betala allt högre bostadsräntor, samtidigt som oron ökar för att bostadspriserna ska sjunka. Samtidigt krymper hushållens konsumtionsutrymme på andra områden, exempelvis för dagligvaror som mat.

När allt mer pengar används till energi och räntor, så måste allmänhetens efterfrågan minska på andra områden. Följden har blivit en försvagning i den ekonomiska återhämtningen efter pandemin och allt fler tecken på en begynnande lågkonjunktur, både i Sverige och andra länder.

Internationell dämpning

Utsikterna för ekonomin ser nu sämre ut än tidigare i år. En global prognos från Internationella valutafonden, IMF, från april visar på en markant försämring jämfört med läget ett halvår tidigare. Världsekonomin väntas tappa mer än en procentenhet i tillväxt under 2022: till 3,6 procent i stället för tidigare beräknade 4,9 procent.

Konsumentpriserna i utvecklade länder beräknas samtidigt stiga kraftigt under 2022: med 5,7 procent mot tidigare beräknade 2,3 procent. I utvecklingsländerna bedöms prisökningen bli ännu något större.

Generellt får man räkna med stigande räntor. Bland utvecklade länder går nu USA i täten med snabba ökningar och i sommar väntas även Europeiska centralbanken, ECB, börja höja sin styrränta.

Svensk avmattning

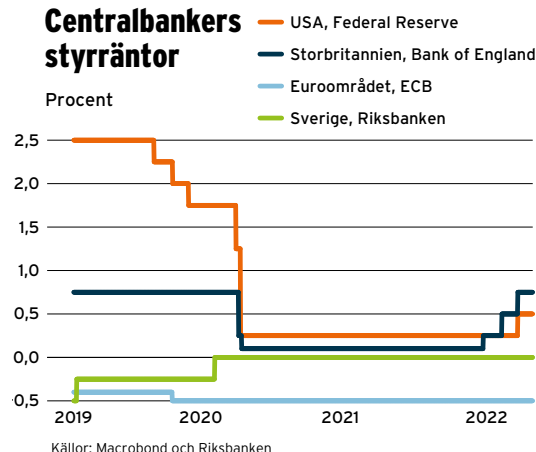
När det gäller Sverige har ett antal inhemska prognoser kommit under den senaste månaden. Riksbanken räknar med en svensk BNP-ökning på 2,8 procent under 2022 och 1,4 procent under 2023. Inflationen bedöms bli 5,5 procent i år och 3,3 procent nästa år.

Flera av affärsbankerna har senare kommit med sina prognoser. Bland dem väntar SEB en BNP-ökning på 1,8 procent under både 2022 och 2023, Nordea tror på 3,0 procent i år och 0,8 procent under nästa år, medan Handelsbanken spår 2,4 procent i år och 1,0 procent året därpå. Inflationsprognoserna ligger, i de flesta fall, högre än Riksbankens.

En nyckelfråga blir vad man anser om Riksbankens reporänta, alltså hur mycket som den ska höjas. Riksbanken höjde den från 0,0 procent till 0,25 procent i slutet av april och spår att det ska bli ytterligare två till tre räntehöjningar i år. Vid våren 2025, då prognosperioden löper ut, skulle räntenivån vara uppe i närmare 2 procent.

Bland bankekonomerna är en utbredd bedömning att räntehöjningarna kommer snabbare, men på längre sikt räknar de inte med högre ränta än Riksbanken. Ingen tror på en räntechock, liknande vad Sverige tidigare har varit med om.

Centralbankers styrräntor

Internationella valutafondens prognos för världsekonomin

BNP-utveckling, procent

	2020	2021	2022	2023
Hela världen	-3,1	6,1	3,6	3,6
USA	-3,4	5,7	3,7	2,3
Euroområdet	-6,4	5,3	2,8	2,3
Storbritannien	-9,3	7,4	3,7	1,2
Japan	-4,5	1,6	2,4	2,3
Kina	2,2	8,1	4,4	5,1
Indien	-6,6	8,9	8,2	6,9
Ryssland	-2,7	4,7	-8,5	-2,3
Brasilien	-3,9	4,6	0,8	1,4
Saudiarabien	-4,1	3,2	7,6	3,6

Källa: Internationella valutafonden

Svenska konjunkturprognoser från den senaste månaden

BNP-utveckling för Sverige, procent

	2021	2022	2023
Riksbanken	4,8	2,8	1,4
SEB	4,8	1,8	1,8
Nordea	4,8	3	0,8
Handelsbanken	4,7	2,4	1
Japan	1,6	2,4	2,3

Inflation, KPIF, procent

	2021	2022	2023
Riksbanken	2,4	5,5	3,3
SEB	2,4	5,9	3
Nordea	2,2	6,3	4,2
Handelsbanken	2,4	6,2	3,6

Källor: Riksbanken, SEB, Nordea, Handelsbanken

Färska siffror visar på svenskt omslag

Vad som på senare tid har inträffat i den svenska ekonomin pekar också mot ett omslag till det sämre.

Konjunkturinstitutets barometer för april pekade nedåt för tillverkningsindustrin och detaljhandeln, men däremot inte för andra sektorer. Inköpschefsindex från Swedbank och Silf var också negativt för industrin, men däremot positivt för tjänstesektorn.

Inflationen, som beräknas av SCB, visar höga siffror: 6,4 procent i april, en ökning från 6,1 procent i mars. Det rör sig om en bred uppgång, där huvuddelen gäller andra områden än energi. Livsmedel, däribland kött och grönsaker, har stigit ganska kraftigt i pris. Även vid restauranger och hotell har det blivit dyrare, sedan verksamheten kunnat ta fart igen.

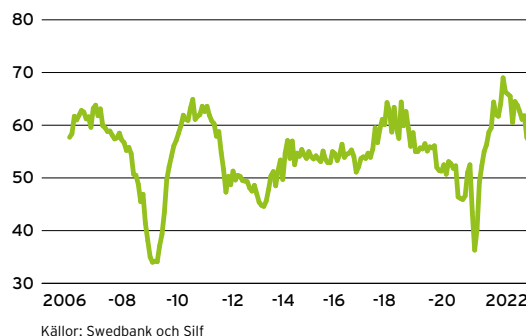
Inflationsförväntningarna på penningmarknaden, som mäts av företaget Kantar Prospera på Riksbankens uppdrag, pekar också uppåt. I maj var dessa uppe i 4,1 procent, räknat ett år framåt. Men även för inflationsförväntningarna på två års sikt, liksom fem års sikt, drar det uppåt.

Lågkonjunktur väntar, men inget värre

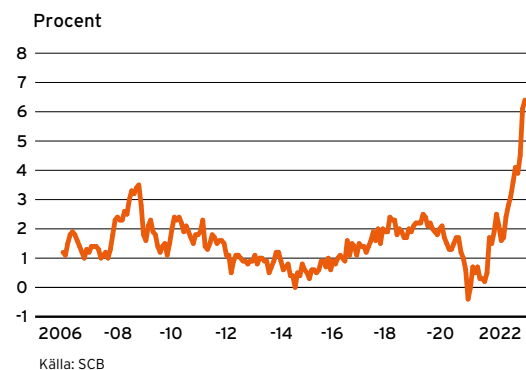
Både prognoser och ny statistik beträffande Sveriges ekonomi pekar alltså nedåt, åtminstone vad gäller andra halvåret 2022 och hela 2023. Än så länge är det frågan om en kommande lågkonjunktur, men inte om någon verkligt allvarlig situation. Med tanke på det oroliga internationella läget kunde utsikterna ha varit värre.

Men vi lever i en instabil värld, situationen kan ändras fort. Sverige är djupt beroende av omvärlden och ekonomin påverkas av alla slags chocker, oavsett om de gäller pandemier eller krig. Framtiden är därför som alltid osäker. ●

Inköpschefsindex - tillverkning

Inflationen, KPIF

”Än så länge är det frågan om en kommande lågkonjunktur, men inte om någon verkligt allvarlig situation.”